

Karaktärisering och kulturhistorisk värdering

Växjö domkyrka

Växjö socken i Växjö kommun
Kronobergs län

Smålands museum
Thomas Lissing
2006

Inledning

Bakgrund och syfte

I samband med upprättandet av vård- och underhållsplaner för kyrkor i Växjö stift har Smålands museum på uppdrag av Växjö kyrkliga samfällighet genomfört en karaktärisering och kulturhistorisk värdering av Växjö domkyrka under sommaren 2006. De kyrkor som berörs är de som tillhör Svenska kyrkan och omfattas av kulturminneslagen, dvs. kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen. Karaktäriseringen och den kulturhistoriska värderingen syftar till att användas som underlag för vård- och underhållsplanen.

Nedanstående material består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör samt en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering samt arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit länsmuseets topografiska arkiv och Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur, däribland hembygds litteratur. De redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av kyrkobyggnadens historia.

Kulturhistorisk bedömning

En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan kontinuerligt föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljön i sin helhet, men också värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Växjö domkyrka

Kortfattad historik

Växjö socken nämns första gången i de skriftliga källorna år 1170. På 1200-talet skrivs namnet Wexio.

Fynd under den nuvarande domkyrkan tyder på att en träkyrka uppfördes på samma plats vid mitten av 1000-talet. Enligt legenden var det Sigfrid som lät bygga denna föregångare till domkyrkan. Den ersattes på 1160-talet av en mindre stenkyrka som sedan successivt byggdes ut. Under 1200-talet förlängdes koret åt öster och korsarmar byggdes. På 1300-talet, då Växjö fick stadsprivilegier, utökades kyrkan med sakristia, kapell och sidoskepp. Stora förändringar gjordes sedan under 1400-talets senare del. Tornet höjdes och tegelvalv slogs över kyrkans olika utrymmen, samt byggdes själakoret söder om tornet till. Tornets höga spiror restes på 1580-talet.

Efter att blixten slagit ner år 1740 och förstört tornet och stora delar av interiören revs det senmedeltida vapenhuset utanför norra sidoskeppet. Då tillkom också den norra utbyggnaden av tornet. Den södra har funnit sedan senmedeltiden.

Vid mitten av 1800-talet ansåg Esaias Tegnér kyrkan vara ”gammal, ful och förfallen”, och lät amatörarkitekten och konstforskaren C G Brunius utarbeta ett förslag till restaurering. Detta genomfördes under åren 1849-54, trots Överintendentämbetets och Kungliga majestätets krav på omarbetning av de presenterade ritningarna. Då fick kyrkan sin trappgavelsilhuett och den tidigmedeltida sakristian norr om koret revs. Långhusets nordöstra och sydöstra travéer tillkom.

Under restaureringen 1898-99 uppfördes tillbyggnaden söder om koret till att bli sakristia, samt dekormålades kyrkan interiört.

Vid restaureringen 1957-60 fick kyrkan sitt nuvarande utseende, vilket påminner om dess senmedeltida gestaltning.

Exteriör

Kyrkan ligger lågt i förhållande till bebyggelsen i omgivningarna, och nära Växjösjöns strand. Då den uppfördes – och ända fram till modern tid – låg den i samhällets utkant, precis utanför stadsgränsen. Guldsmedsbäcken, som hade ungefär samma sträckning som Linnégatan, markerade gränsen mellan stadens mark åt väster och kyrkans mark åt öster. De två höga tornspirorna är ett landmärke som trots kyrkans låga placering syns milsvida omkring.

Kyrkan omges närmast av gräs, men på den västra sidan är en plan av kullersten anlagd. Den har ett markerat gångstråk av tvärgående granitblock försänkta i beläggningen, från Linnégatan fram till porten. Gången lyses upp av moderna plåtarmaturer som står på kolonner i släthuggen granit. På platsen står också skulpturen Sankt Sigfrid av Peter Linde upphöjd på en granitkolonn.

På de övriga sidorna omges kyrkan av gräsmatta och grusgångar.

Växjö domkyrka har ett treskeppigt långhus med kvadratisk kor i öster och ett brett torn med tvillingspiror i väster.

Byggnaden är huvudsakligen uppförd i sten i olika former. Eftersom kyrkan har om- och tillbyggt ett stort antal gånger under sin mångåriga existens på platsen, så växlar material och bearbetning med de olika tidsskikten. På de romanska delarna av långhus bildar kluven

hällflintsskiffer en slät fasad under putsen, med sockelstenar och hörnkvadrar av granit. Tornets romanska del består huvudsakligen av granit, antingen kluven eller naturligt rektangulär i formen.

Tornets övre del och södra sidoskeppets övre delar består huvudsakligen av tegel. Dessa är från 1200- till 1400-talet, medan vissa murpartier i tornet härrör från reparationerna på 1740-talet. Under 1950-talets restaurering användes maskinslaget tegel, bland annat i södra sidoskeppets portalbyggnad.

Tornet i väster är högt och brett, men ganska grunt för kyrkans storlek. Med sina sidotillbyggnader har det till stor del inlemmats i långskeppets huskropp, och de två bildar en gemensam bred gavelfasad åt väster.

Porten ligger i markplanet och omges av en historiserande portal i rött tegel, krönt av ett fyrpass. Portarna är grovt utformade i kassetterande stil och klädda i kopparplåt, försedd med kraftiga nitar. Handtagen är utförda i form av stiliserade lejon.

Ovanför porten sitter ett stort spetsbågefönster och vid sidan av det två smala rektangulära gluggar. Fönstrets nederkant ligger i linje med en avtäckningslist i huggen och fasad sten. I dess norra ände sitter en frilagd kvadersten med dekorativt reliefmönster.

På våningen ovanför sitter två små rundbågeformade gluggar något asymmetriskt placerade.

Lite ovanför dessa löper ett strömskift i den putsade tegelfasaden. Ovanpå detta sitter den enda urtavlan centralt placerad. Den är till den yttre formen kvadratisk med cirkelformad mittdel. Fälten, som indelas av förgyllda lister, är färgade blå, ljusblå och svarta. Till höger om dess nederkant sitter en mycket smal spetsbågeformad fönsterglugg i fasaden. Ovanför strömskiftet sitter fyra mycket stora och rikt utsirade ankarslut i svart smide.

Överst på tornets västfasad, under takfoten, sitter två ljudluckor och en bredare lucka, alla tre i rundbågeform. Ljudluckorna är klädda med svartmålade ribbor och mittluckan är klädd med dekorativt lagd panel målad i ljus ockra. Precis under takfoten löper en tegelornering.

Över hela fasaden finns även nitton enklare ankarslut utspridda.

Tornets sockel på västra sidan består av formhuggen röd granit, medan sidoutbyggnadernas är av obearbetad och kluven natursten.

Sidoutbyggnadernas västfasader, vilka ligger i liv med tornets, är i stort sett symmetriskt utförda. Både på den första och andra våningen finns ett rundbågefönster på var sida, med grönmålade bågar, och mellan dessa en gördellist i form av en smal kopparavtäckning. På den norra utbyggnaden sitter dessutom en smal rektangulär glugg bredvid det övre fönstret. I höjd med långsidornas takfot löper ett strömskift över västfasaderna. Ovanför detta finns fem blindingar på var sida, en cirkelformad och fyra rundbågar i fallande höjd. Två av dessa har överdelen formad som ett trepass. Smala höga ventiler sitter i tre av blindingarna och i de två högsta två små runda fönster.

Mot söder har tornets södra sidoutbyggnad ett rundbågeformat fönster i grönmålade båge på bottenvåningen. Under takfoten löper en fris i trepassmönster.

Tornets övre norra sida kröns av en tegelornering under takfoten, och under den sitter två ljudluckor i rundbågeform. Mellan dessa sitter två ankarslut av den större modellen och under luckorna åtta enklare samt en smal rektangulär fönsterglugg.

På tornets norra sida ser överdelen likadan ut, men saknar glugg och har färre ankarslut. Däremot omfattas det av ett band som förankrats i väst- och östfasaderna.

Norra sidoutbyggnadens norra sida har ett mindre rundbågigt fönster på bottenvåningen och bredvid detta ett litet kvadratisk, båda i gröna bågar. Ovanför dessa sitter ett litet runt fönster och under takfoten löper samma fris med trepassmönster som på den södra sidan. På tornets östra fasad, över långhusetsnock, sitter två ljudluckor och mellan dem en liten rund blinding. Ovanför luckorna sitter fyra ankarslut av den större modellen samt löper tegelorneringen. På fasaden finns också ett fåtal mindre ankarslut

Långskeppet är brett och någorlunda rektangulärt till formen. Det är i väster sammanfogat med tornet och dess sidoutbyggnader, vilket ger nära nog jämna långsidesfaser. Mot öster är det sammanbyggt med det kvadratiske koret och dess sidoutbyggnad. Långskeppet har ett högre sadeltak av säterityp.

Mot norr indelas väggytan av fem strävpelare, varav den östligaste är diagonalt ställd och pekar åt nordost. De har alla en bredare bas och smalare överdel, och är indelade i tre ”våningar” avtäckta med kopparplåt. Mellan dessa pelare finns fyra stora fönster i dubbla rundbågar. Under det västligaste leder en trappa i sågade stenblock ner till en enkelport klädd med överlappande svartmålad järnplåt. Nedanför det östligaste fönstret leder en plattsatt gång ner till en liknande dubbelport. Båda dessa ingångar leder rakt in i kyrkorummet. Mellan takfoten och strävpelarnas överdel löper samma trepassfris som på västfasaden. I putsen vid de två mittersta fönstren finns markeringar av tidigare muröppningar.

Den södra långhusfasaden skiljer sig från den norra genom att en portal uppförts där det västligaste fönstret tidigare suttit. Dessutom varierar på denna sida långhusets bredd och skapar en oregelbunden väggyta. Fasaden mellan första och tredje strävan, från tornet räknat, är något indragen i förhållande till tornets sidoutbyggnad. Vid den tredje strävan breddas däremot långhuset till att bli bredare än sidoutbyggnaden, vilket bidrar till att takfotens sträckning blir en aning sned.

Under det andra fönstret från öster är kvaderstenar från en tidigare port lämnade synliga. Innanför dessa sitter ett större ventilgaller.

Portalen mellan södra sidans första och andra sträva är uppförd i maskinslaget rött tegel, i en stil som efterhärmar den tidigare nygotiska prägel. Dess detaljarbeten andas dock 1950-tal. I den breda rundbågen sitter två rektangulära kopparklädda dörrar i en omfattning av släthuggen granit. I den övre delen, en blinderad lunett, finns ett kristusmonogram i grovt arbetad högre relief.

Ett strömskift löper ovanför bågen och över detta ett grovt stiliserat rosettfönster i vit träbåge. Vid sidan om porten finns två stensulpturer inmurade i tegelfasaden.

Bakom portalen, mellan första och andra strävan, syns den äldre tegelväggen under den tunna putsen. Precis under trepassfrisen, som går längs hela fasaden, är inmurade naturstenar synliga.

Långhusets gavel åt öster har på den norra sidan om koret ett rundbågsfönster av samma typ och storlek som på långsidorna. Den södra sidan täcks till största delen av korets sidoutbyggnad.

Det rakslutna koret har på sin norra sida ett runt fönster placerat överst i en blinding i rundbågeform. Mot öster domineras fasaden av det stora glasfönstret och dess omfattning som innesluts i en stor rundbåge. Solbänken består här av kluven skiffersten.

Fasaden kröns av en trappgavel med tegelvalsdekorationer i form av rundbågar som går i varandra, med ett trepass överst.

Trepassfrisen löper längs norra, östra och en liten del av den södra fasaden. På den senare har en utbyggnad med enkelt takfall gjorts. Dess östra fasad har tre rektangulära fönster på botten våningen, med blyinfattade flerfärgat glas. Över dem löper ett strömskift och överst sitter ett högt smalt fönster med spetsig överdel. Uppe vid takfoten sitter en rund ventilöppning.

På utbyggnadens låga södra fasad finns en entré i form av en kopparklädd rektangulär port. Över den löper ett strömskift och intill dörren sitter en modern armatur i plåt. Till vänster om entrén sitter en mindre plåtdörr till ett soputrymme. Sockeln är på utbyggnaden utförd i huggen granit.

Samtliga tak och fotrännor på domkyrkan är utförda i kopparplåt. Det gäller även stuprören och solbänkarna, förutom vid det stora altarfönstret. På långhusets tak finns på den vertikala delen sammanlagt sju liggande åttakantiga vindsfönster.

Tornets spiror kröns av en förgylld stång med klot och ornament, åt norr ett armborst och åt söder ett kors.

Domkyrkans fasad är genomgående slätputsad och avfärgad i en varmt röd nyans. Undantaget är blinderingar, fönsteromfattningar, friser och andra detaljer som färgats vita i dekorativt syfte. Den nedersta delen av murarna har lämnats mer eller mindre synlig och blottar sockelstenar av olika sorter och format.

Exteriöra förändringar

Växjö domkyrka har under åren växt från en liten träkyrka till dagens pampiga stenbyggnad, varför förändringen uppenbarligen är total. Den har, från det att en liten stenkyrka anlades på 1100-talet, byggts om och ut ett flertal gånger varför det är svårt att tala om någon egentlig ursprunglighet. Vissa delar har förstörts av brand och krigshärjningar och nya har uppstått efter behov och senare rivits. Idag präglas exteriören nästan helt av den genomgripande restaurering och omgestaltning som skedde under 1950-talet.

Först i slutet av 1500-talet hade kyrkan fått ungefär den storlek och det utseende som den har idag. Det var exempelvis på 1580-talet som tornet höjdes och fick sina spiror. Dessa var spåntäckta, tjärade och dekorerade med målade rosor. De förstördes dock vid ett åsknedslag 1740 och tornet försågs efter återuppbyggnaden med en låg plåtklädd huv år 1771.

Den första stora omdaning i modern tid skedde vid 1800-talets mitt, då restaureringsuppdraget gick till C. G. Brunius, Lund. Han lät ta bort det högresta taket och försåg långhus och kor med ett antal trappgavlar efter skånsk förebild. Även tornet fick trappgavlar istället för den tidigare huven. Över mittskeppet lades ett lågt sadeltak och över sidoskeppen tvärställda sadeltak. Dessa tak belades med skiffer.

Sidoskeppen förlängdes med en valvlängd åt öster.

De stora fönsteröppningarna på långhusets norra och södra sida togs upp. Strävpelare flyttades för att få en mer regelbunden fasad. Väggarna putsades och avfärgades vita, utom på tornets trappgavlar och övriga gavlers tegelorneringar.

Restaureringen 1957-60 skedde under ledning av arkitekten Kurt von Schmalensee, med medverkan av konstnären Jan Brazda. Exteriören omdanades för att delvis återskapa kyrkans senmedeltida utseende och undanröja nygotiken.

Samtliga trappgavlar, utom den på korets östra fasad, revs och takkonstruktionen ändrades. Ett högre sadeltak av säterityp restes på nya takstolar över långhuset. Tornet försågs med höga spiror liknande de senmedeltida föregångarna.

Entréportalen fick ny kopparklädd port och gallerverk av tegel i tympanon. Sydportalen murades upp. Tornets större ljudöppning åt väster fick dekorativt gallerverk.

Förändringen av exteriören var dramatisk, men lovordades av de flesta. Redaktören Clas Brunius, ättling till den Brunius som på 1800-talet omdanade kyrkan, var dock kritisk till kyrkans nya utseende och framförallt till dubbelspirorna. I Växjöbladet den 19 februari 1960 skriver han: ”Här har funnits dubbelspiror under ett skede av domkyrkans tillvaro, men det är inget skäl – minst av allt historiskt – för att denna domkyrka allt framgent skall ha två sputnikar som står och trängs över västfasaden.” Han ansåg dem vara ”pinniga och inte imponerande” och kallade Schmalensees program för ”arkitektens patetiska deklaration”.

Interiör

Direkt innanför kyrkportarna finns ett grunt vindfång med innerdörrar av glas. Dessa är dekorerade med graveringar. På sidoväggarna sitter mosaiker i ett kvadratmönster, i färgerna svart, guld, vitt och grönt.

Vapenhuset är brett men också det ganska grunt och består av tre kryssvalv i bredd. Väggar och tak är putsade och avfärgade vita. Golvet består av kvadratiska kalkstensplattor. I den södra delen finns på sydväggen en hög stentavla med förgyllda bokstäver i lågre relief. Mot den västra väggen står en låg bänk av sten och över den sitter en mässingslampett. På den östra väggen leder en gråmålad dörr in till spiraltrappan upp till orgelverket och läktaren.

I den norra delen av vapenhuset finns motsvarande stenbänk och lampett åt väster, medan dörren på den östra väggen går till ett toalettutrymme. I den norra väggen finns en likadan dörr som leder till sidobyggnadens trapphus och hiss.

I vapenhusets tak hänger en mässingskrona och två stjärnformade lyktor av katedralglas i blyspröjs. I tympanon över entrén till kyrkorummet finns en figurativ relief i stuckatur.

Den norra sidans trapphus består först av en kort och smal korridor med hissdörr på västra sidan och därefter en spiraltrappa. Vid den första avsatsen ett par steg upp leder en dörr in till sakristian. Golvet i bottenvåningens korridor består av mörk klinker och väggarna är vitmålade. Spiraltrappan har steg av kalkstensplattor, medan väggarna är vitkalkade. Trappan leder dels ner till källaren. Där finns ett litet rum med grått betonggolv. Ett grönmålat kassaskåp sitter murat i väggen. En gråmålad dörr rakt fram går till ett litet ljusförråd, medan en annan mot norr leder till ett rum för sprinklersystem och elcentral. Veggarna består av vitmålad tegelmur och golvet är av betong.

Spiraltrappan leder vidare uppåt till tornet och dess sidobyggnads övre våningar. I väggen utanför sakristian syns delar av tornets slåthuggna grundstenar.

Tornets interiör består av fem våningsplan från vapenhuset upp till klocktornet, samt i den norra sidobyggnaden ytterligare tre mellanvåningar.

På den västra väggen finns en hissdörr. Hissen går till våning sex, det vill säga den mellanvåning i sidoutbyggnaden som motsvarar den övre delen av tredje våningens skrudkammare i tornet.

På tornets första mellanvåning på den norra sidan finns två dörrar som leder till två mindre rum, ett lampförråd och en elcentral ovanför sakristian.

På det andra planet ligger åt norr Kaplanens kontor, Collegium. Innertaket, vilket sitter högt upp, är rödmålat med synliga bjälkar. Dessa är mörkt betsade med blå dekorrand. I taket hänger en större mässingskrona av modern modell. Golvet består av rödfärgad klinker. Innerväggarna är vitmenade och mot norr sitter ett runt fönster med röd och blå glasmålning. Mot väster sitter ett större rundbågeformat fönster med blyinfattat katedralglas i olika nyanser. Längs den västra och norra väggen sitter en fast låg skåpinredning. Vid den östra väggen finns en gråmålad högre skåpinredning, och intill denna ett ståndur i grått, vitt och rött. I mitten på samma plan ligger den större Homiliasalen. Här är också högt i tak med vitkalkade väggar. Fasaden mot väster har ett stort fönster i spetsbågeform samt två mindre rektangulära gluggar med glasmåleri. Den östra fasaden har en svagt markerad nisch i bred spetsbågeform och i denna en gråmålad dörr vilken leder till orgelläktaren. Golvet består av ljusa brädor. I taket hänger tre moderna mässingskronor.

I södra delen av salen leder sju trappsteg upp till Kapitelsalen. Dess väggar och valvslagna tak är vitkalkade medan golvet består av röd klinker. Rummet har ett fönster mot väster, samt en igenmurad fönsternisch åt öster. Under den senare syns i golvnivå resterna av en tidigare muröppning i form av överdelen av ett tegelvalv. I den norra väggen finns en mindre träport en halvmeter över golvnivån. Den leder in till den gamla smala torntrappan. I taket hänger en stor mässingskrona av modern modell.

Orgelläktaren är förhållandevis liten för kyrkans storlek. Dit kommer man genom dörren i Homiliasalen, via en trätrappa ner till orgelverket. Till läktarens framsida tar man sig genom något av de två öppna valv som finns i orgelfasaden. På läktaren är golvet som omger orgelhuset av ljusa brädor. Här finns inga bänkar.

Själva fasaden är stor och pampig, helt färgad i en mörkt ockra nyans med förgyllda dekorationer, och utförd i en utpräglad barockstil.

Bakom orgelverket leder en spiraltrappa direkt ner till vapenhuset.

På det tredje våningsplanet finns i den norra delen ett pentry med städutrymme, toalett och två omklädningsrum med dusch. Här finns också ett förråd.

I mitten ligger på samma våningsplan skrudkammaren. Det höga innertaket är valvslaget och vitkalkat liksom väggarna. Golvet består av kvadratiska kalkstensplattor. Stora förvaringsskåp för liggande textilier står åt öster, väster och söder. I taket hänger två stora lyktor av blyinfattat katedralglas. På den östra väggen finns en gråmålad dörr som leder upp till nästa mellanvåning. I rummet förvaras också en dopfunt i mässingsplåt.

Strax under taket genomskärs rummet av kraftiga ankarjärn av svart smidesjärn, två på längden och fyra tvärs över rummet.

I rummets nordöstra hörn finns en dörr som leder till tornets gamla spiralformade trappa. Denna går ända ner till själakoret och är mycket smal. Trappstegen är av trä med järnbeslag och innerväggarna av murad sten och tegel.

Bakom de södra skåpen döljer sig en vinklad trappa upp till en mindre dörr i den västra väggens övre del. Bakom denna finns en rak, mycket smal och brant trappa mellan obehandlade tegelväggar. Trappstegen är av trä med smidda beslag. Trappan leder upp till tornvinden.

Nästa mellanvåning, som man når via den norra spiraltrappan, omfattar ett flertal rum. I den norra sidoutbyggnaden av tornet finns två toaletter och en u-formad korridor som fortsätter till en utbyggnad som sträcker sig över långhusets innertak utanför de egentliga tornmurarna. Här finns omklädningsrum, textilförråd, elcentral och fläktrum. Längst åt söder leder en dörr ut till långhusets vind. Där förvaras en del äldre inventarier, såsom ljuskronor och rester av bänkinredning.

Tornvinden, vilken man når via skrudkammarens smala trappa, är indelad i tre rum med stora öppningar emellan. Golv, tak och väggar är helt eller delvis gjutna i betong och genom rummen löper ett fackverk av svartmålade järnbalkar. Mittrummet befinner sig bakom urtavlan och i det södra rummet finns rester av tidigare urverk. Takhöjden är stor och i det nordvästra hörnet leder en spiraltrappa av järn upp till klocktornet.

I klocktornet finns domkyrkans fem stora klockor, samt tjugofyra små. Dessa sitter i fackverkskonstruktioner av järnbalkar, monterade på en vagg i betong. I ett litet fristående rum finns manöverpanelen för klockspelet. En enkel trästege leder vidare upp till takluckan som utgör ingång till tornspirorna.

Mellan vapenhuset och kyrkorummet finns en låg och relativt smal passage. Väggarna är vitkalkade och golvet lagt av kvadratiska kalkstensplattor. På var sida sitter en gravhäll av svartmålat järn i väggen, båda från 1700-talet. I taket sitter en modern armatur. Innerdörrarna av trä är gråmålade och utförda i ett kassetterande mönster.

Kyrkorummet upplevs med sina vitkalkade innerväggar och valv som ljust och luftigt. Det är indelat i mitt- och sidoskepp men ger ändå intryck av att vara en enda sal, tack vare likvärdig bredd och takhöjd i de tre skeppen. Över hela kyrkorummet är sju stjärnvalv och två kryssvalv slagna, vilka i mitten bärs upp av de sex kraftiga pelare och knippepelare som också avdelar skeppen.

Väggar och tak är putsade och avfärgade i vitt. Golvet består av rektangulära kalkstensplattor, förutom i mittgången där ett kedjeliiknande mönster lagts av röd och vit marmor. I den främre delen finns en dekoration i form av ett S i svart sten. Golvet i bänkkvarteren består av ljusa bräder.

De två bänkkvarteren i mitterskeppet är slutna och helt målade i ljusgrått. De sträcker sig från de två bakre pelarna fram till mitt emellan de främre och mittersta pelarna. Bänkarna har dynor i mörkt gråbrunt tyg.

I det norra kvarterets mitt finns intill pelaren en upphöjd gravhäll i sten över Anna Trolle, med en bild av henne i högrelief.

På den främre norra pelaren sitter den modernt formgivna predikstolen i marmor, samt dess enkla förgyllda ljudtak. Den åttakantiga korgen har förgyllda dekorationer i lågrelief. På den södra pelaren sitter den tidigare dopfontens huv och dess kedjekonstruktion i trä. Den svarta dopfonten står fristående under denna.

I mitterskeppet hänger fyra större mässingskronor över bänkarna, vilka kompletteras av mässingslampetter på de fyra bakre pelarna.

Läktaren är relativt kort och smal och bärs upp av fyra kolonner. Dessa är kannelerade och försedda med kompositakapital samt en enkel vulst vid basen. Grundfärgen är blekt röd med förgyllning på kapital, vulst och mellan kannelyrerna. Undertaket består av ett ljusgrått skivmaterial och är försett med fyra spotlights.

Väggen under läktaren är försedd med ett kassetterat panelverk som på den södra sidan om entrén döljer en dörr in till kyrkovaktmästarens rum. Åt norr är panelen förlängd till att omfatta ett förvaringsskåp i samma utförande. Vid entréöppningen sitter på väggen två modernare armaturer av mässing.

Eftersom koret är utökat och framdraget i mittskeppet sträcker sig sidoskeppen ytterligare en travé framåt, det vill säga åt öster.

I det norra sidoskeppet sitter fyra fönster med dubbla rundbågar, ett för varje valvlängd. I taket hänger två mässingskronor och en kristallkrona. Under det västligaste fönstret finns en rektangulär muröppning med en gråmålad ytterdörr i trä. Intill denna finns en rundbågeformad nisch efter en tidigare öppning i muren och ovanför den spår i putsen efter en tidigare fönsteröppning i bågeform.

I den andra travén från väster finns en rektangulär nisch strax ovanför huvudhöjd. Där står nu en modern snidad madonnaskulptur. Nedanför denna står tre ljusbärare i svart smidesjärn. I den tredje travéns väggputs finns spår efter en större muröppning. Här står nu en modernare orgel.

Under det östligaste sidofönstret finns en bred muröppning till en gråmålad dubbel ytterdörr av trä. I takets valv har delar av den tidigare dekormålningen sparats på ribbor och gördelbåge. På den östra gavelväggen hänger altartavlan från 1733. Tre mässingslampetter sitter på de mittersta tre halvpelarna på den norra väggen.

Det norra sidoskeppet är möblerat med lösa stolar målade i grått med sits och rygg i naturfärgat skinn. I den bakre delen av skeppet står ljusbäraren Livets träd. På den bakre gavelväggen, den västra, leder tre trappsteg upp till sakristians moderna dörr i brunt trä. Den omfattas av ett rundbågevalv, i vars tympanonisch står en snidad träskulptur. På väggen intill sitter en mässingskandelaber och under denna står en bänk av sten.

Innanför dörren leder en smal gång fram till sakristian. Väggarna är vitkalkade och golvet belagt med röd klinker. I gången finns på den norra sidan ett arkivskåp och ett skåp för ljudanläggningen, medan på den södra sidan finns en brun dörr ut till sidobyggnadens spiraltrappa.

Sakristians utrymme är delat i två rum. Det inre, mot östra väggen, är högt i tak. Taket är brunt och mönstrat och från det hänger en stor lykta. Rummet har en låg fast skåpinredning målad i blått och rött åt väster och norr. På den västra väggen sitter ett stort fönster med glasmålningar.

Ett mindre utrymme med låg takhöjd innehåller pentry och fasta garderober i grått, åt östra sidan. En rektangulär öppning delar rummen, och i den mindre delen finns ett litet rektangulärt fönster samt piscina.

Från mittskeppets främre del leder fyra trappsteg mellan pelarna upp till koret. Mot sidoskeppen avgränsas det av låga murar, med en smal trappöppning på var sida. Både golv, trappor och murar är klädda med ljus kalksten. På murarnas yttersidor sitter totalt tolv stycken plattor av vit marmor, med series praepositorium och series episcoporum i förgylld lågre relief. Vid sidotrapporna sitter räcken i mässing.

Mitt i den yttre delen av koret står altaret, versus populum, i ljus sten med dekorationer av guldfärgad mosaik. Runt det står altarringen i äggrund form, bestående av 22 lösa delar. Varje sektion har en stomme i mässing, klädsel på knäfall och bord av naturfärgat skinn samt en vävd mellandel i varierande färg.

Bakom altaret och dess ring står det höga och imponerande altarskåpet i glas och metall. Det är med sin storlek och sina klara färger i blått, rött och guld det naturliga blickfånget i koret.

I den främre delen av koret står även en enkel ambo, två pampiga metallkandelabrar och bakom de främre pelarna sitter två mässingslampetter. På de bakre pelarna sitter två enklare psalmnummertavlor i linneväv med smal guldrum.

I den bakre delen av koret är golvet också av ljus kalksten, men med inslag av röd sten. Längs sidoväggarna står de medeltidsinspirerade väggfasta korstolarna, i betsat trä med sits och ryggdyna i naturfärgat skinn. Den södra raden bryts av dörren ner till den gamla sakristian, och över den sitter ett runt mosaikfönster med dekorativt mönster i ofärgat glas.

Över den norra stolsraden sitter ett stort metallkors och över det ett runt fönster med stjärnformade spröjs.

Den östra väggen domineras av de stora fönstren med glasmosaik, färgade i främst blått och lila. Framför fönstren står ett fristående bordsaltare i trä med polerad stenskiva och framför det två rader av lösa stolar.

Den gamla sakristian, öster om det södra sidoskeppet och söder om koret, är numer ett genomgångsrum med gul klinker på golvet och fönster med glasmålningar åt öster. Åt norr leder tre trappsteg i brun klinker upp till den gråmålade kordörren och mot väster finns ett förvaringsutrymme. Rakt fram, åt öster, finns transporthissen till nästa våning. Mot söder finns nödutgång samt trappa upp till nästa våning.

Rummet ovanför gamla sakristian används som stolsförråd. Väggarna är vitkalkade och golvet klätt med en ljus linoleummatta. I den norra väggen finns ett mindre förvaringsutrymme i muren. Mot väster finns ett ljusförråd.

Det södra sidoskeppet består liksom det norra av fyra valv och är också möblerat med lösa stolar. I det främsta valvet, närmast koret, är dekormåleriet sparat på samma vis som i den norra delen. På den östra gavelväggen finns en mosaik i guld, svart och ljusgrått i den rundbågeformade blinderingen efter ett tidigare fönster. Nedanför den finns en grå spegeldörr som leder in till den gamla sakristian och golvytan i det första valvet upptas till största delen av en gråmålad körläktare i trä. Ovanför den hänger en modern armatur med många ljuspunkter i form av en stjärnhimmel.

I det andra valvet räknat från koret står en större gråmålad orgel med ett separat spelbord. I väggens puts finns spår efter en bredare muröppning under fönstret.

I det tredje valvet sitter två mässingslampetter på väggen.

I det bakersta valvet finns de dubbla grå dörrarna till sydportalen och ovanför dem ett runt fönster med svagt färgat katedralglas i grova träspröjs. Mot den östra väggen står ett piano och ovanför det sitter en mässingslampett på väggen. I det sydöstra hörnet är en dopplats inrättad, bestående av olika sorters sten, glas och inbyggd belysning.

I det södra sidoskeppets tak hänger två mässingskronor och en kristallkrona.

I den östra gavelväggen finns en hög öppning i stickbågeform in till själakoret. Två trappsteg i kalksten övergår till ett golv klätt med mörk klinker. Ovanför dörröppningen finns en blindering efter ett rundbågsfönster, och under denna en platta med inskription i guldfärgad högre relief. Porten fortsätter åt söder i en avgränsad kvartscirkelformad öppning i muren.

Det kvadratiska själakoret har två fönster med glasmåleri, ett åt öster och ett åt söder. Båda är rundbågeformade och under det senare står ett fristående bordsaltare i polerad sten. I den södra och östra muren finns tre nischer försedda med svartmålade järngaller. I det nordvästra hörnet leder två höga trappsteg i trä upp till låg och smal järnbeklädd port. Denna går till den gamla torntrappan som leder upp till skrudkammaren.

Själakoret är möblerat med lösa stolar. På den östra väggen samt i ingångens valv syns rester av äldre dekorativt måleri. I taket hänger en modern mässingskrona.

Interiöra förändringar

Genom de härjningar och bränder som vid flera tillfällen drabbat kyrkan har all äldre inredning gått förlorad. Bland annat har kyrkan fått ny predikstol sju gånger sedan reformationen. Idag präglas interiören i kyrkorummet främst av detaljarbeten och utsmyckningar som gjorts under 1950- och 1990-talen. Den förra restaureringen syftade till att återställa den senmedeltida atmosfären, medan den senare delvis återskapade 1740-talets bänkinredning. Efter det har flera moderna utsmyckningar tillkommit, exempelvis altarskåp och dophörna, vilket bidrar till rummets heterogena karaktär.

Vid åsknedslaget 1740 raserades inte bara tornet, korets valv och de två dåvarande valvtravéerna i nordost utan även större delen av inredningen brann upp. Efter detta nyttillverkades bänkinredning, predikstol och så vidare. Det tog lång tid att återställa kyrkan och det dröjde till 1779 innan den fått en ny orgel med tillhörande fasad i barockstil.

Den mest genomgripande förändringen av interiören, skedde under de sista två åren på 1800-talet. Kyrkobyggnaden hade år 1849-54 omdanats fullständigt exteriört, med bland annat skånskinspirerade trappgavlar, av arkitekten C. G. Brunius. När så arkitekt Carl Möller tog sig an interiören femtio år senare kan man säga att denna förvandling till en nygotisk kyrka fulländades.

Takets valvribbor dekorerades med heltäckande ornamentik, medan väggar och knippepelare kvadermålades. I koret försågs även valvkappor och väggar med dekorativa motiv. Pelarnas och väggarnas nederdel kläddes med mörk bröstpanel och den nya bänkinredningen tillverkades i en fornnordiskt nationalromantisk stil. Läktaren nyttillverkades och sattes på tidstypiska pelare med snedsträvor och konsoler. Koret omgestaltades genom att altartavlan flyttades till kyrkorummets bakre vägg och det stora korfönstret försågs med glasmålningar. Goticerande altaruppsats och korstolar tillkom.

Ett värmesystem för lågtrycksånga installerades.

1862 kompletterades inredningen med en predikstol i samma utpräglade nygotiska stil.

Vid restaureringen av orgeln och dess läktare 1940, under ledning av arkitekt Paul Boberg, återfick läktaren sina 1700-talskolonner. Barriären försågs också med ett delat ryggpositiv samt landskapsvapnet från 1749.

Nästa stora interiöra omdaning skedde vid restaureringen 1957-60, under ledning av arkitekt Kurt von Schmalensee. Till sin hjälp hade han konstnären Jan Brazda som utformade stora delar av inredningens dekorativa inslag.

Innerväggarnas puts gjordes om och avfärgades vit. Samtliga paneler och bänkar togs bort och ett mönstrat marmorgolv lades i vapenhus och kyrkorum. Läktaren gjordes om och försågs med räcke med balusterdockor. En ny predikstol i grå gotlandsmarmor tillverkades och sattes upp på den norra sidan, istället för som tidigare på den södra sidan. Jan Brazda stod för det stora korfönstrets formgivning. Bänkarna ersattes med lösa stolar och över dem hängdes moderna mässingskronor. I det södra förrummet inreddes ett nytt själakor, med bland annat glasmålningar av Bo Beskow.

Förändringen blev stor och Smålandsposten skrev: ”De båda herrarna Schmalensee och Brazda har åstadkommit något som liknar en vindsröjning. Det har rakats och skrapats bort allt obehövt. Schablonmålningar i valven och annat 1800-talsmässigt skräp.”

I början av 1990-talet utlystes en tävling om utformandet av ett nytt altarskåp till den förestående restaureringen. Men trots fyra kvalificerade förslag lades tanken på is. Under åren 1994-95 företogs en restaurering under ledning av arkitekt Mats Edström. I vapenhuset höjdes taket och försågs med prefabricerade tegelvalv. Glasdörrar installerades som vindfång i entrén. Över ingången till kyrkorummet utfördes en stuckrelief av Kajsa Mattas.

Nya fasta och slutna bänkar utfördes i mittskeppet som kopior efter den senbarocka 1740-talsinredningen och målades i en ljusgrå färg. I sidoskeppen placerades nytillverkade lösa stolar, samt i det södra även en ny körläktare.

I koret placerades nytillverkade korstolar av medeltida typ och altaret flyttades fram och gjordes fristående. Ett igensatt fönster togs upp och försågs med blyinfattat glas. I koret placerades också tillfälligt det medeltida altarskåpet från Tolgs kyrka.

Kyrkan utsmyckades med en kormatta av Ulla Gowenius samt en ljusbärare av Erik Höglund och Lars Larsson. Dopplatsen Livets källa av Göran Wärff invigdes i långhusets sydvästra hörn.

På norra väggens främre del placerades aluminiumtrappor till nödutgång.

1999 hade den långdragna tävlingen om altarskåpet avgjorts och år 2002 kunde Bertil Valliens pampiga altarskåp invigas.

Viktigare inventarier

En medeltida kalk och paten. Dopskål av silver från tidigt 1600-tal. Altarskåp från 2002 av glaskonstnär Bertil Vallien.

Kyrkogården

Tidigare fanns en inhägnad kyrkogård och begravningsplats runt domkyrkan. Där begravdes människor från tiden för kyrkans tillkomst fram till början av 1800-talet. År 1807 invigdes den nyanlagda Tegnérkyrkogården längre västerut, och marken runt kyrkan började omvandlas till parkområde.

Växjösjön sträckte sig förr närmare kyrkan och från sydfasaden till sjökanten var det endast 12 – 15 meter. Denna gräns försköts dock under 1700- och 1800-talet då flera sjösänkningar och utfyllnader utfördes. Idag är Linnéparken som omger kyrkan ett uppskattat offentligt grönområde med både öppna gräsytor och äldre lövträdsbestånd. Den begränsas i väster av Linnégatan sträckning, i söder av järnvägens banvall och i öster av Teleborgsvägen. Åt norr ligger det karolinska gymnasiehuset där norra gränsen för den gamla kyrkogården förr gick och Linnéparken nu också slutar.

Vid korets östra mur står en runsten, vilken flyttades dit 1959. Tidigare var den inmurad i korväggen. Stenen dateras till 1000-talets andra hälft och restes av vikingen Toke, åt Grims son Gunnar.

På området finns även ett monument föreställande Esaias Tegnér, mellan kyrkan och gymnasiet. Den restes 1926 till 100-årsminnet av skaldens flyttning till Växjö, och utfördes av skulptören Arvid Källström.

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Växjö domkyrka har sitt ursprung i 1000-talet. Den var först en träkyrka som sedan ersattes av en liten stenkyrka. Under de följande århundradena växte byggnaden och utökades åt olika håll. Den kyrka vi ser idag är resultatet av nästan 1000 års kontinuerligt användande och ständigt skiftande ambitioner i fråga om utrymmen och stil.

Kyrkan har dessutom brunnit och krigshärjats ett stort antal gånger, varvid delar av byggnaden och dess inredning vid upprepade tillfällen förstörts. Vid den förödande branden 1740 försvann de sista resterna av medeltida inredning, samtidigt som de två tornspirorna ersattes med en låg takhuv.

1850-talets restaurering innebar en historiserande förvanskning av kyrkans exteriör. Inspirationen hämtade arkitekt C. G. Brunius från nygotiken och de skånska stadskyrkorna. Denna omvandling fullföljdes år 1898-99 då arkitekt Carl Möller lät inredningen blomma ut i en rik och nygotiskt överdekorerad stil.

När kyrkan skulle restaureras på 1950-talet blev arkitektens vision att hitta tillbaka till den gestaltning kyrkan hade under senmedeltiden. Tornspirorna sattes åter på plats och ett högre tak restes över långhuset. Inredningens dekor målades över. Resultatet blev en mer asketisk byggnad och interiör, men med tydliga inslag av 1950-talets strama formspråk i dekorationer och detaljarbeten.

De lösa stolar som då placerats i kyrkorummet ersattes senare av fasta bänkar under 1990-talet. Dessa kopierar den inredning som tillverkades 1740 och kompletteras av nytillverkade lösa stolar. Under 90-talet har också kyrkorummet försetts med nya konstverk som idag utgör ett viktigt inslag i helhetsbilden.

Exteriört präglas kyrkan av den större restaureringen på 1950-talet som gjordes under ledning av arkitekt Kurt von Schmalensee. Kyrkan fick en helt annan silhuett och med det nya taket och de höga spirorna gjordes den synligare i stadsbilden. Man kan dock fråga sig varför den södra portalen uppfördes i en nygotisk stil, när ambitionen i övrigt verkar ha varit att sudda ut denna smakriktning. Från öster dominerar det tidstypiska korfönstret, vilket bryter rejält med byggnadens stil, men i övrigt ger exteriören ett harmoniskt intryck.

Interiören präglas av ljus och rymd tack vare de vita väggarna och valven samt den ljusa bänkinredningen. Avsaknaden av accentuerande färger och andra målade utsmyckningar skulle lätt kunna ha gjort att kyrkorummet upplevs som asketiskt och kallt, men istället ligger fokus på de konstfulla utsmyckningar som gjordes framförallt på 1990-talet. Besökarens direkta blickfång är det pampiga altarskåpet, men också dopkällan och ljusbäraren. I Växjö domkyrka har den moderna kyrkliga konsten fått en avgörande roll i interiören och tillåtit dominera över byggnadens eget uttryck.

Detta är inte till kyrkans nackdel, eftersom i stort sett alla delar i inredningen är moderna och ännu saknar större kulturhistoriskt intresse. Undantaget är förstås den vackra orgelfasaden i pampig senbarock, från 1779. Snarare har konstglasets framskjutna roll fått antalet besökare till kyrkan att öka väsentligt och gjort domkyrkan till ett nationellt känt turistmål.

Händelseregister

En träkyrka uppförs på platsen under 1000-talets mitt. På 1160-talet ersattes den av en mindre stenkyrka som sedan byggs ut efter hand.

- 1276 - Tornet repareras med tegel i murarna efter krigshärjningar
- 1540 - Kyrkan eldhärjas
- 1570 - Kyrkan brinner och de befintliga klockorna smälter
- 1574 - Ny kyrkklocka anskaffas
- 1587 - En liten klocka köps in
- 1593 - En mellanklocka anskaffas
- 1607 - Yttre restaurering
  - Murar och strävpelare lagas
  - Kyrkan putsas utvändigt
  - Ytterväggarna dekorerats med målade lövverk under taket
- 1611 - Kyrkan eldhärjas
- 1613 - Urverk köps in till kyrkan
- 1618 - Gravkor för släkten Trolle i kyrkorummets nordöstra hörn
- 1629 - Urverket repareras av Johan Pädherson, Jönköping
- 1630 - Tornspirorna repareras efter en svår storm på nyårsnatten 1629
- 1642 - Urverket repareras av Peder Larsson
- 1661 - Nytt urverk av ”Hans Excellens Riksdrotsens Conterfejare” Johan Verner
- 1663 - Södra tornspiran repareras
- 1667 - Förbindelsebjälken mellan spirorna repareras
- 1685 - Kyrkans yttermurar putsas och kalkavfärgas vita
- 1740 - Blixten slår ner och förstör delar av tornet och inredningen
  - Ny fast bänkinredning tillverkas
- 1741 - Ny predikstol av Sven Segerwall, Växjö
- 1742 - Nytt tak med spånklädsel läggs över långhuset
- 1745 - Ett klockgjutningshus med tegelugn uppförs intill kyrkan
- 1746 - En tillfällig klockstapel uppförs på kyrkogården
- 1751 - Altartavla målad 1733 av Georg Engelhard Schröder
- 1757 - Nya klockor i det reparerade tornet och klockstapeln rivs
- 1771 - Tornet förses med en låg huv
- 1779 - Orgelfasad av Lars Wahlberg och Olof Schwan
- 1781 - Resterna av klockgjutningshuset tas bort
- 1796 - Biskopsgården Östrabo uppförs
- 1821 - Predikstiolen av trä med förgyllda prydnader
- 1833 - Altartavlan restaureras
- 1845 - Altartavlan förses med nya kilramar
- 1849-54 - Exteriör omvandling av C G Brunius, Lund
  - Trappstegsformade gavlar och torn
  - Långhusets högresta tak ersätts av lågt sadeltak över mittskeppet och tvärställda sadeltak över sidoskeppen
  - Sidoskeppen förlängs åt öster
  - Strävpelare flyttas
  - Fasaden kalkavfärgas vit, utom på tornets tegelmurade trappgavlar
  - Västportalen omgestaltades
  - Altartavlan flyttas till bakre väggen
- 1864 - Värmeledning läggs in

- Ny predikstol
- Altartavlan flyttas tillbaka till koret
- 1873 - Varmluftsuppgång från Kockums i Malmö installeras
- 1876 - Ljuskrönor skänks av Kristina Nilsson
- 1885 - Ny orgel av Åkerman & Lund, Stockholm
- 1889 - Tornet förstärks med ankarjärn
- 1898-99 - Interiör restaurering under ledning av arkitekt Carl Möller
  - Dekorationsmålerier av Edvard Bergh
  - Kyrkorummet får nygotisk prägel
  - Bröstpanel sätts upp i kyrkorummet
  - Valven putsas och dekormålas
  - Öppna fasta bänkar i nygotisk stil
  - Ny läktare och pelare i nygotisk stil
  - Urverk av Linderoth installeras i tornets översta del
  - Korfönstret förses med glasmålningar
  - Altartavlan flyttas till bakre väggen i långhuset
  - Goticerande altaruppsats och korstolar
  - Sakristia byggs i sydöstra hörnet av långhus och kor
- 1924 - Dopfont i mässing av A Lundberg efter förslag av E Fant
- 1934 - Altartavlan flyttas tillbaka till koret
- 1940 - Orgelverk av Marcusson & Son, Åbenrå
  - 1700-talets läktarkolonner återbördas
  - Ett delat ryggspositiv samt landskapsvapnet från 1749 sätts upp på läktarbarriären
- 1957-60 - Restaurering under ledning av arkitekt Kurt von Schmalensee
  - Långhuset får ett högre sadeltak med nya takstolar
  - Dubbla tornspiror reses
  - Alla tak beläggs med kopparplåt
  - Alla trappgavlar på långhus och torn tas bort
  - Södra sidoskeppets portal uppförs
  - Grundförstärkningar görs
  - Inredning i samarbete med konstnär Jan Brazda
  - Fasadens puts knackas ner och de frilagda murarna undersöks
  - De utvändiga fasaderna omputsas och kalkavfärgas röda
  - Sydportalen muras upp
  - Entréportalens kopparport och gallerverk tillkommer
  - Gallerverk i den större västliga ljudluckan
  - Nuvarande läktaren med balusterdockor tillkommer
  - Panel tas bort i kyrkorummet
  - Innerväggarnas puts knackas ner och görs om
  - Innerväggarna kalkavfärgas vita
  - Predikstolens placering ändras från södra till norra sidan
  - Nytt altare placeras längre fram i rummet
  - Ny predikstol i grå gotlandsmarmor av Kurt von Schmalensee och Jan Brazda
  - Nytt själakor i södra förrummet
  - Marmorgolv i kyrkorummet
  - Altartavlan placeras i det norra sidoskeppet
  - Korfönster i färgat glas av Jan Brazda
  - De fasta bänkarna ersätts av lösa stolar
  - Glasmålningar i själakoret av Bo Beskow
  - Moderna ljuskrönor i mässing i kyrkorummet

- Nytt urverk
- 1961 - Nytt altarkors i brons och emalj till själakoret av Jan Brazda
- 1962 - Klockspel invigs
- 1963 - Altartavlan konserveras av Sven Wahlgren, Jönköping
- 1965 - Guldmosaik av Bo Beskow invigs i kyrkorummet
- 1966 - Tykes sten restaureras av konservator Wibeck, Stockholm
- 1970 - Ny cembalo invigs
- 1972 - Kung Gustav VI Adolf besöker kyrkan vid dess 800-årsjubileum
  - Domkyrkomuseum invigs i tornkammaren
- 1975 - Altarkrucifix av Eva Spångberg stjäls från norra sidoskeppets apostlaaltare
- 1981 - Dopfontens metallbaldakin tas bort av säkerhetsskäl
- 1984 - Kororgel av Ingvar Johansson, Långaryd
- 1994-95 - Restaurering under ledning av arkitekt Mats Edström
  - Glasdörrar installeras som vindfång i entrén
  - Igensatt korfönster tas upp och förses med blyinfattat glas
  - Vapenhusets tak höjs och förses med prefabricerade tegelvalv
  - Nya fasta slutna bänkar i mittskeppet
  - Lösa stolar i sidoskeppen
  - Nyttillverkade korstolar av medeltida typ
  - Medeltida altarskåp från Tolgs kyrka placeras tillfälligt i koret
  - Altaret görs fristående, versus populus
  - Kormatta av Ulla Gowenius
  - Ljusbärare av Erik Höglund och Lars Larsson
  - Dopplatsen Livets källa av Göran Wärfv i långhusets sydvästra hörn
  - Stuckrelief av Kajsa Mattas i vapenhuset över ingången till kyrkorummet
  - Ny körläktare i södra sidoskeppet
  - Aluminiumtrappor till nödutgång på norra väggens främre del
- 1996 - Gravyrer av Iréne Jarz på huvudentréns glasdörrar
  - Planen framför kyrkan stensätts
- 2001 - Ny kororgel av Ålems och Nye orgelbyggerier
  - Porten i norra sidans östligaste travé tas upp
  - Orgelverket rekonstrueras
  - Orgelfasaden restaureras
- 2002 - Altarskåp av glaskonstnär Bertil Vallien
  - Altartavlan konserveras av konservator Herman Andersson
- 2004 - Sprinklersystem installeras i biutrymmen
  - Brandskydd med gas installeras i skrudkammaren
- 2005 - Konservering av landskapsvapnet och ett flertal textilier
- 2006 - Ryggpositivet avyttras

Källförteckning

Följande arkiv och litteratur har nyttjats i samband med vårdplansarbetet:

Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm.

Handlingar från Kungl. Byggnadsstyrelsen är inkluderade

Klipparkivet vid Smålands museum: Växjö domkyrka

Topografiska arkivet vid Smålands museum: Växjö kommun, Byggärenden, Växjö domkyrka

Vassi Heidi, red, *Kyrkobyggnader i Kronobergs län*, 1998

Gustafsson Ewald, *Växjö Domkyrka*, 1972

Gustafsson Ewald och Ullén Marianne, *Växjö Domkyrka*, Stockholm 1970